

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Запорізького національного університету Локарської Галини Василівни
про дисертаційну роботу
Головатюка Івана Григоровича
на тему «Формування готовності майбутніх
акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами
інноваційних технологій», представлену на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Сьогодення насичено стрімкою зміною та різноманіттям змістового наповнення інформаційного середовища усіх галузей знань. Це стосується і всіх видів мистецтва в цілому та театрального зокрема. Означена тенденція резонує безпосередньо з відповідною освітньою галуззю – професійна підготовка майбутніх фахівців. Інформаційно-комунікативні технології стали ключовими інструментами діяльнісного поля закладів вищої освіти. Підготовка майбутніх акторів до професійної діяльності пов'язана з сучасним загальним вектором змін у суспільних процесах, а саме обрання інноваційно-технологічного орієнтиру розвитку фахової освіти мистецького спрямування. Тому проблема наукового вивчення теоретичних, методичних та практичних аспектів формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій у закладах вищої освіти є нагальною для сучасного розвитку театрального мистецтва в Україні. Тому, актуальність дисертації безперечна і ґрунтується на таких позиціях:

- значущість театрального мистецтва у суспільному розвитку нашої країни (відображення в художньо-естетичній формі суспільних проблем, театр - як потужний виховний вплив на свідомість особистості);

- вимоги до якості підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва на державному рівні;
- пошук нових шляхів та орієнтирів змістового та функціонально-дієвого інструментарію професійної підготовки майбутніх акторів.

Отже, дисертація Головатюка І.Г. присвячена актуальній і, водночас, маловивченій проблемі застосування арт-терапевтичних технологій у формуванні готовності майбутнього актора до професійної діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Свідченням фундаментальності роботи є її зв'язок з тематичним планом наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (державний реєстраційний номер 0123U104172). Тему дисертації затверджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 27.03.2018 р.).

Нові факти, одержані здобувачем

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід зазначити, що здобувачем вперше визначено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови ефективного формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій (створення творчо-інноваційного освітнього середовища, що забезпечує активне залучення майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійно-творчої діяльності; комплексне впровадження інноваційних форм, методів і технологій у процес професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва; організація психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва, спрямованого на розвиток емоційної

саморегуляції, стресостійкості та профілактику емоційного вигорання в умовах інтенсивної творчої діяльності; педагогічне стимулювання професійного саморозвитку майбутніх акторів сценічного мистецтва засобами рефлексії та творчої діяльності). Методологічною основою реалізації цих умов визначено компетентнісний, культурологічний, системний та особистісно орієнтований підходи, які забезпечити теоретичне обґрунтування змісту та функціонування визначених умов. Педагогічна модель, розроблена автором дисертації, містить три взаємопов'язані блоки (теоретико-методологічний, змістово-процесуальний, діагностико-результативний) та відображає послідовність її впровадження у освітній процес, що забезпечило реалізацію організаційно-педагогічних умов.

Наукова новизна роботи полягає також у викладені авторської позиції щодо трактування змісту таких понять як: «готовність», «готовність майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності», «інноваційні педагогічні технології», «арт-терапевтичні технології», «організаційно-педагогічні умови», «творчо-інноваційне освітнє середовище», «творчий потенціал особистості майбутнього актора сценічного мистецтва», «формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності».

Визначені та обґрунтовані компоненти готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності (мотиваційно-цільовий, змістово-діяльнісний, регулятивно-емоційний, інтегративно-особистісний) у своїй сукупності представили змістове наповнення цього феномену.

Подальшого розвитку набули теоретичні положення щодо завдань, змісту та структури змістовно-процесуального забезпечення (інноваційні арт-терапевтичні технології) формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності.

*Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і
рекомендацій, сформульованих у дисертації,
та повнота висвітлення результатів.*

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, поданих у дисертації вважаємо достатнім. Це забезпечено ретельним обґрунтуванням методології дослідження, добором методів відповідно до завдань, належною джерельною базою.

Розглянувши роботу Головатюка І.Г. , зазначимо, що її науковий апарат сформульовано кваліфіковано та конструктивно завершено. Структура дисертації чітка, складається із анотації, вступу, переліку умовних скорочень, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Логіка розгортання дослідницького пошуку переконлива. Структура роботи відповідає заявленим науково-дослідницьким завданням та змісту, відображає траєкторію руху теоретико-експериментального дослідження.

Представлений теоретичний та експериментально-дослідний матеріал відповідає темі, об'єкту, предмету, меті, гіпотезі.

Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується достатньою апробаційною базою (результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на 18 міжнародних конференціях, 4-ох всеукраїнських науково-практичних конференціях, науково-методичних семінарах – 2, міжнародних симпозіумах - 2). Результати дослідження обговорювалися та отримали схвалення на засіданнях та науково-методичних семінарах кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки, кафедри театрального мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2022–2026 рр.).

Вважаємо достатнім рівень апробації, повноту викладення в наукових публікаціях основних положень і практичних результатів

дисертаційної роботи, які обговорювались на науково-практичних конференціях і науково-методичних семінарах різного рівня, в тому числі, міжнародних. Результати дисертаційної роботи висвітлено у достатній кількості наукових публікаціях: 35 публікацій (33 – одноосібних), 25 тез, 2 статті, що додатково відображають наукові результати дисертації, 2 методичних рекомендацій.

Достовірність здобутих результатів забезпечується методологічною основою дисертації, яку становлять поєднання теоретичних, емпіричних, статистичних методів дослідження. Завдяки теоретичним методам дослідження обґрунтовано понятійно-категорійний апарат дослідження, систематизовано наукові і методичні напрацювання вітчизняних та зарубіжних учених й нормативно-правові документи, визначено зміст і структуру готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій, обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва. Використання емпіричних методів сприяло виявленню рівня сформованості готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва, апробації комплексу організаційно-педагогічних умов та педагогічної структурної моделі. Статистичні методи дослідження дозволили визначити статистичну значущість отриманих результатів у ході експериментальної роботи. Методи дослідження були використані комплексно, що забезпечило достатній рівень наукової обґрунтованості положень, поданих у дисертації.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Підкреслюємо практичне значення отриманих результатів, що полягає в розробці та впровадженні моделі й організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій. Дисертантом розроблено та впроваджено у

професійну підготовку майбутніх акторів сценічного мистецтва акторський арт-тренінг та комплекс вправ із використанням арт-терапевтичних технологій; розроблено методичні рекомендації до освітніх компонент «Майстерність актора» та програму «Акторський тренінг». Це може бути покладено в основу моделювання відповідного процесу для системи освітньої викладацької діяльності інших закладів фахової мистецької освіти; суттєвого оновлення, модифікації та коригування змісту програм підвищення кваліфікації викладачів вищу мистецького спрямування.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Основний зміст дисертаційної роботи свідчить про достатню ерудицію здобувача, його здатність до системного охоплення різних аспектів досліджуваної проблеми, креативність професійного мислення.

У дисертаційному дослідженні Головатюка І.Г. здійснено науковий пошук вирішення актуального завдання щодо теоретичних, методичних та практичних аспектів формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій у закладах вищої освіти. Автором встановлено, що готовність майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності є інтегративним особистісно-професійним утворенням, що охоплює мотиваційну спрямованість на професію, систему фахових знань і вмінь, здатність до їх творчої реалізації у сценічній діяльності, а також сформованість особистісних якостей і рефлексивних умінь, які забезпечують ефективне здійснення професійної діяльності та подальший професійний розвиток. Такий підхід забезпечив визначення основних компонентів готовності (мотиваційно-цільовий, змістово-діяльнісний, регулятивно-емоційний та інтегративно-особистісний), які склали її змістовне навантаження та визначили практичний аспект її формування.

На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури автором розглянуто категорії, що є базовими для визначення сутності поняття «готовність майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності» та «інноваційні технології», а саме «готовність», «готовність до навчання», «кар'єрна готовність». «професійна готовність» та «готовність до професійної діяльності».

Представлено структурно-змістові блоки фахових компетентностей освітньо-професійної програми «Акторське мистецтво» (ОПП ТНПУ, 2022) с.89, які забезпечують професійну спроможність майбутнього фахівця сценічного мистецтва.

Комплекс організаційно-педагогічних умов, розроблених та обґрунтованих здобувачем, забезпечили ефективне формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій: створення творчо-інноваційного освітнього середовища, що забезпечує активне залучення майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійно-творчої діяльності; комплексне впровадження інноваційних форм, методів і технологій у процес професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва; організація психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх акторів сценічного мистецтва, спрямованого на розвиток емоційної саморегуляції, стресостійкості та профілактику емоційного вигорання в умовах інтенсивної творчої діяльності; педагогічне стимулювання професійного саморозвитку майбутніх акторів сценічного мистецтва засобами рефлексії та творчої діяльності. Розроблена педагогічна структурна модель формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій, що охоплює три блоки: теоретико-методологічний, змістово-процесуальний, діагностично-

результативний, забезпечила реалізацію означених організаційно-педагогічних умов.

Систематизовані інноваційні педагогічні технології вищої освіти (додаток В) та представлені основні їх види і характеристики, які спрямовані на індивідуалізацію навчання та розвиток особистості студента як суб'єкта освітнього процесу, стали зерном обраних арт-терапевтичних технологій застосованих у експериментальній роботі (образотворча терапія, музикотерапія, драматерапія, танцювально-рухова терапія, бібліотерапія, кольоротерапія), які виступають не лише засобом психоемоційної підтримки, а й потужним інструментом розвитку творчої уяви, емпатії, емоційної чутливості та здатності до глибокого сценічного переживання, що є базовими складниками акторської професії.

Визначено потенціал інноваційних технологій у формуванні акторської майстерності майбутніх фахівців сценічного мистецтва. Арт-терапевтичні технології забезпечують розвиток професійно-особистісних здатностей до органічної сценічної дії, оволодіння акторськими інструментами й техніками, подолання психофізичних затисків, активізацію емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток уваги, уяви, фантазії та тренування пам'яті.

Проведене дисертантом зіставлення отриманих результатів (констатувального й контрольного зрізу етапів експерименту), їхній кількісний і якісний аналіз, поданий у розділі 3, засвідчили позитивну динаміку сформованості готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій.

Варто, також підкреслити позитивні моменти дисертаційного дослідження, які підсилили змістовність роботи:

- Теоретичне обґрунтування положень дисертаційного дослідження Головатюка І.Г. має довідково-енциклопедичний характер. Зібрано

інформаційний масив, який заснований на зарубіжних напрацюваннях науковців. Зібраний матеріал дає основу для подальшого аналізу педагогічних проблем підготовки майбутнього актора та може бути використаний у вітчизняних дослідженнях,

- Імпонує проведення паралелі між вітчизняною і зарубіжною теорією та практикою: аналіз програм, характеристика змістового підходу до понять (готовність до професійної діяльності - с.78, мотивація - с.83 тощо).
- Представлена широка палітра різновидів інноваційних технологій, які застосовуються в освітньому процесі вишу, серед яких арт-терапевтичні, які містять дієвий інструментарій формування компонентів готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності (розроблено банк авторських вправ з кожного різновиду арт-терапії).
- Викликає зацікавленість розроблений акторський арт-тренінг, який має модульно-структурну організацію і складається зі змістових блоків, кожен з яких об'єднує відповідні вправи та спрямований на послідовне формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності - с.203.

На нашу думку, дисертаційне дослідження є самостійною науковою працею, в якій висвітлено авторські ідеї та розробки відповідно до мети і завдань дослідження. Робота містить методологічні, теоретичні, методичні положення та висновки, обґрунтовані, розроблені й сформульовані автором особисто. Подані в дисертації ідеї, положення, гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані з метою глибокого розкриття теми дослідження. Найбільш суттєві результати викладені у висновках відповідно до завдань дослідження.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес

Рівненського державного гуманітарного університету (Довідка № 01-12/32 від 25.03.2026 р.), Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (Довідка № 2026-01-26/06-04/745 від 01.04.2026р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Довідка № 378/ 25.01-33 від 03.04.2026 р.) та Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого (Довідка № 206-2026 від 13.04.2026 р.).

Дані про відсутність текстових запозичень і порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації).

Експертиза тексту дисертаційного дослідження та його результатів (висновків, пропозицій та рекомендацій) дає підстави стверджувати, що Головатюком І.Г. було дотримано загальних вимог та вимог академічної доброчесності. Ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації виявлено не було. Дисертантом відповідним чином оформлені посилання на літературні джерела. Анотація поданого дисертаційного дослідження є чіткою характеристикою роботи, відображає мету та новизну наукової праці. Зміст анотації не містить інформацію, яка була б відсутня у тексті дисертації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертантом результатів загалом, вважаємо за доцільне висловити деякі дискусійні положення, а також окремі побажання:

1. Логічно було б в тексті анотації та вступу представляти спочатку модель, а потім організаційно-педагогічні умови, які забезпечують її реалізацію, бо така послідовність представлена в предметі дослідження.
2. На с. 63 позначено «... укладачі стандарту освітніх програм з арт-терапії також розглядають арт-терапію як узагальнений термін....».

Нажаль в Україні відсутній стандарт освітніх програм з арт-терапії. Необхідне пояснення.

3. У роботі яскраво представлено та схематизовано зміст багатьох положень різних вітчизняних та зарубіжних дослідників, бажано було б проілюструвати в такий спосіб і власні теоретичні здобутки, а схеми прокоментувати, висловити своє критичне бачення, це б підсилило теоретичний аналіз у дисертаційному дослідженні.
4. Таблиця 2.4 має назву «Порівняльний аналіз компонентної структури готовності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей до професійної діяльності», але в самій таблиці порівняльний аналіз відсутній. На нашу думку, краще було б дати назву таблиці як «Компонентної структури готовності майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей до професійної діяльності».
5. У підрозділі 2.1 «Організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій» перенасичено представлення положень інших авторів, бракує власного бачення автора та конкретних пропозицій дієвого характеру, як треба практично реалізувати цю умову, що саме треба робити.
6. У графічній моделі (с.138) зміст готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності представлено у Діагностично-результативному блоці, на нашу думку, логічніше було б подати його у Змістово-процесуальному; Графічна модель містить ОК та акторський арт-тренінг, а в текстовому описі ці її складові відсутні.
7. Щодо експерименту:
 - У вступі йде мова про використання таких методів діагностики як спостереження, бесіда. Водночас, в дисертації не представлено ні зміст цих методів, ні протоколи проведення. Ця б інформація збагатила дисертацію.

- Бажано було б у додатках проілюструвати результати діагностики по респондентам, а також проміжні статистичні розрахунки, що підсилило б достовірність отриманих результатів.
- У діагностичних методиках, опитувальниках (Додатки Ж1, Ж2, Ж3, Ж5, Ж6) та Комплексі діагностичних вправ відсутні ключи та шкали оцінювання, що не дає уявлення в який спосіб визначалися рівні сформованості компонентів готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності;
- У дисертації автором було застосовано метод експертної оцінки. Для отримання оцінки готовності майбутніх акторів до професійної діяльності бажано було б визначити вагомість коефіцієнтів кожного компонента для групи експертів, представити результати їх оцінювання.

Указані зауваження не є принциповими та не знижують загальної позитивної оцінки роботи, її теоретичного й практичного значення.

Висновки.

Науково-теоретичний аналіз основних положень дисертації та опублікованих праць автора дає підстави для висновку, що дисертація Головатюка І. Г. «Формування готовності майбутніх акторів сценічного мистецтва до професійної діяльності засобами інноваційних технологій» є цілісною, завершеною, самостійно виконаною науково кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне й прикладне значення, заслуговує на позитивну оцінку й відповідає спеціальності 015 «Професійна освіта» (за спеціалізаціями) та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів» та зміни до Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Головатюк Іван Григорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 015 – «Професійна освіта» (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук,
професор, завідувачка
кафедри акторської майстерності
Запорізького національного університету

ГАЛИНА ЛОКАРЄВА

Підпис
засвідчую

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

